

Homenatge a
Modest Corbella Sambola

Josep M. Grau i Pujol

- **Modest Corbella Sambola:**
- **Vallfogní inquiet i psicòleg apassionat**
- **per la cultura i els projectes compartits**
-
- **Josep M. Grau i Pujol**
- ***jmgraup63@gmail.com***
-

Família i primers estudis

El nostre homenatjat neix el 1955 a Vallfogona de Riucorb, fill de Josep Maria, de cal *Modesto*, tercera generació de sastres a la vila i Maria Dolors Sambola Civit, de cal *Jan*, de Verdú, que es van conèixer en un aplec de dilluns de Pasqua al Santuari de la Bovera (Guimerà). El seu nom li prové per part de l'avi patern. Altres germans del Modest són la Maria Neus (1952), que exercí d'infermera, el Llorenç (1958), escenògraf, la Carme (1960) i l'Ester (1963), tècnica en turisme. A banda de la sastreria, els seus pares també regentaven l'estanc local. El Modest recorda la Vallfogona de la seva infantesa com un lloc ple de vida: mules, eugues, someres i carros amunt i avall. Les cases sempre obertes i els obradors dels

Els pares del Modest, el Josep Maria i la Maria Dolors, el dia de les seves noces a Mont-serrat el 23 d'octubre de 1951.

menestrals a peu de carrer. Olors i sons li venen a la memòria, com el forn i el pa acabat de fer; el ferrer i el carreter, déus del foc i de l'enclusa; la perruquera i el barber, amb el seu assortiment de maquinetes i perfums; el fuster i la seva catifa permanent d'encenalls i serradures... I els pagesos, pantalons apedaçats, ells i espadenyes a retaló, elles. Cap al tros o cap a l'hort, de cacera o als safarejos i els diumenges i festius, ben mudats, a missa, al cafè i al cinema. Els nens i nenes, tot el dia eren al carrer. El gran escenari on passava tot: jocs, descoberta del terme, passar el riu per la palanca, les cabanes a l'obaga o als solans. L'escola i la doctrina, la sotana negra i arnada del rector. Sense oblidar el pas de les estacions: hiverns gebrats, glaçats o nevats; primavera esclatant, el collir cireres i piuladissa d'ocells de tota mena; el segar i el batre, el tràfec dels sacs de blat o d'ordi als casals durant l'estiu; i a la tardor, la verema: piar el raïm, el primer most, i la brisa que fermenta al cup. I a l'entrada d'hivern, bolets, magranes i la matança del porc, el mondongo i el rebost ple per passar el rigorós fred. I la vida i la mort: batejos i confits; enterraments d'albats, viàtics als moribunds i plors resignats als funerals endolats.

Imatge de Vallfogona en els moments de l'emigració. (1973)

El Modest, a l'esquerra amb el seu germà Llorenç,
a l'escola de Vallfogona (curs 62-63).

En aquest petit lloc de la Vall del Corb, d'uns cinc-cents habitants, va passar els primers deu anys de vida. Més enllà hi havia un món desconegut, carretera amunt, Santa Coloma de Queralt i la cruïlla de camins per anar a Barcelona o Tarragona, amb el cotxe de línia. Carretera avall, Tàrrrega: mercat i tren per anar a Barcelona o a Lleida. Cap al nord, Cervera, cap de comarca i cap al sud, Montblanc, on el pare anava a recollir el tabac que també venia a la sastreria, juntament amb segells, postals i un reduït repertori d'articles de papereria. Més enllà, Tarragona i el mar... «que un dia anirem a veure». Els estudis de primària els cursa al mateix lloc de naixença, però un cop finalitzats, entre 1966-1973 realitza el batxillerat tècnic a l'institut Narcís Oller, de Valls, per aquest motiu s'interna en el col·legi menor Eugeni d'Ors, situat al Passeig de l'Estació, de la capital de l'Alt Camp. En aquell moment les poques alternatives en una geografia propera, sols les oferien els escolapis de Tàrrrega o els preveres de la Mercè de Montblanc, ambdós centres religiosos. El 1973 fa el primer curs d'educador i ja pot ser tutor d'infants, són uns anys d'aprenentatge i d'obertura a un món cultural polièdric, en el

El Modest vestit de grum a l'Hotel Regina, amb l'uniforme confeccionat pel seu pare. (estiu 1966)

Cambrer a l'hotel Balneari (1970).

Lliurament del títol d'educador al cil·legi menor Eugeni d'Ors de Valls (1973).

Amb els companys de treball del Balneari (1973).

tardofranquisme, allà podia llegir les revistes *Destino*, *Oriflama*, *Serra d'Or*, el setmanari *Tele/Estel* o diaris com el *Telele/Expres*, a més d'introduir-se en el món del teatre, cinema, música, sense oblidar les classes clandestines de català a càrrec de la Josepa Cardó i l'edició d'una capçalera escolar, de nom *Catalunya*, que tingué l'honor de dirigir, amb un tiratge de 245 exemplars. Tot i ser un col·lectiu masculí, en determinades disciplines com la coral, s'integraven les noies del Cor de Maria (on coneixeria la seva estimada parella Mireia Domènech). El darrer any a l'internat ja el passa com a educador, entre els seus companys recorda amb afecte al Jep Martí, de Cervià de les Garrigues, Josep Alsina, de Vilafranca del Penedès i Josep Bofarull, de la Canonja. Creu que estar fora de casa des de petit, ha estat una gran oportunitat per a millorar la seva responsabilitat i creativitat personal, ho recomanaria sempre. També hem de dir que als onze anys, abans d'acabar l'EGB, durant els estius (1966-1969) treballà a l'Hotel Regina com a mosso (grum), amb un uniforme que confeccionà el seu pare. No percebia cap sou, únicament li feien la vida i es quedava amb les propines. La concurrència era d'arreu del país, sobretot de Barcelona. S'encarregava de portar les maletes, omplir les ampolles d'aigua pels tractaments prescrits (pell, ronyó, fetge...), repartir el correu, atendre el telèfon de la centraleta, etc. Després del Regina puja de categoria i aconsegueix entrar com a cambrer al Balneari, en el que s'anomenava popularment, l'*Hotel Gran*, establiment cosmopolita estiuenc en un entorn rural, fundat el 1901 per iniciativa de Mn. Miquel Piera. Allà Corbella pren consciència de les diferències socials i territorials. Així passà els estius dels anys 1966-1978, fet que el marcà positivament, quan va entendre la importància de la psicologia pràctica, com més bé tractava als clients i millor solució oferia a les seves demandes, més diners guanyava, cosa que afavoria la seva autonomia econòmica i no havia de demanar diners a casa, val a dir també que pels estudis a Valls aconseguí una beca per cobrir les despeses.

Estudis superiors i treball

Els cursos 1973-76 comença el primer cicle dels estudis de psicologia a la delegació de Tarragona de la Universitat de Barcelona, on el 1974 coneix l'obra de Francesc Tosquelles,¹gràcies al professor-

psiquiatre Pitu Argilaga Subirats. Finalitza la llicenciatura a la ciutat comtal entre 1976-78. Coincidint amb la mort del dictador, la ciutat era un bullici d'activitats i creació cultural de tota mena. La seva experiència a l'internat el fa comprendre la importància del psicodrama en l'educació dels adolescents. Aquesta passió pel teatre, el porta a matricular-se a l'Institut del Teatre el 1976. A L'esmentat Institut entra en contacte amb l'olotí Fabià Puigserver Plana (1938-1991) i els membres del Teatre Lliure (fundat el 1976), on a partir de 1979 hi treballarà en la gestió, l'atenció a l'espectador i en l'organització d'activitats pedagògiques.

Amb els companys de l'Associació d'espectadors del Teatre Lliure (1993).
Foto Joan Vidal.

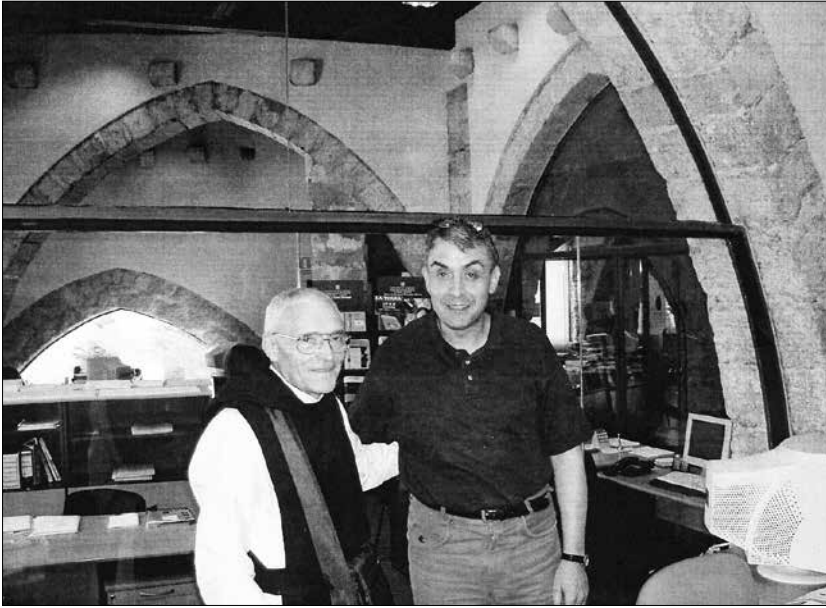
A mitjans de 1978, marxa a Berlin durant un any i mig al prestigiós Gripps-Theater, on la seva parella aprofita per ampliar els estudis de cinema, abans però ambdós van fer un curs accelerat d'alemany. Amb el restabliment de la Generalitat, a partir de 1983 s'implanta la immersió lingüística a les escoles i el Modest s'hi incorpora amb una proposta engrescadora per introduir el català a les escoles de l'àrea de Barcelona, amb predomini de població immigrant, a través de l'aplicació del teatre i ho fa a un centre concertat de Sant Joan Despí, on durant quatre cursos mitjançant representacions teatrals, titelles, ombres xineses assoleix plenament les fites. Els pares veuen

l'aprenentatge de la llengua pròpia de Catalunya com un ascensor social pels seus fills.

Amb la concessió de les Olimpíades esportives de 1992 a Barcelona, els quatre anys anteriors es desenvolupa l'anomenada Olimpíada cultural, que suposa un revulsiu pel Teatre Lliure, fet que provoca la recerca d'un nou espai i el pas de cooperativa a Fundació. En aquesta nova etapa, el Modest s'implica en la creació de l'Associació d'Espectadors del Teatre Lliure. Amb la mort del Fabià, el Modest i la Mireia fan una reflexió vital i el 1993 decideixen tornar a Vallfogona, on es plantegen restaurar i tornar a obrir l'antic cafè del poble, amb el nom de l'Hostal del Rector. Els pares del Modest ja feia anys (1967) que havien emigrat a Tàrraga, a causa del des poblament rural.

En aquest retorn constata la progressiva pèrdua de població a la Vall del Corb i el seu envelliment. Es van perdre les activitats tradicionals, tant de la pagesia, com dels menestrals. No hi ha relleu generacional i desapareixen les últimes botigues i serveis. Aquesta realitat és compartida amb persones i entitats dels 21 pobles de la Vall que s'organitzen i funden l'Associació per al desenvolupament integral de la Vall del Corb (2000). Comencen uns anys d'activisme social promovent iniciatives de millora i de reactivació social i econòmica. Passat gairebé un quart de segle, l'Associació encara es manté activa i gaudeix del reconeixement popular i institucional.

El 2003, el Modest s'incorpora a un nou projecte vinculat al territori, es tracta de la dinamització i desenvolupament de la *Ruta del Cister. 2003-2006*. Una iniciativa creada anteriorment (1989) pels consells comarcals de l'Alt Camp, la Conca de Barberà i l'Urgell. El fet que cada una d'aquestes comarques tingui un monestir de l'orde del Cister, (Santes Creus, Poblet i Vallbona), obre la possibilitat d'identificar la referida ruta com una de les destinacions consolidades de l'oferta de turisme de qualitat de les comarques de l'interior de Catalunya. Serà reconeguda com una iniciativa exemplar pel reconeixement i la promoció del patrimoni cultural i es consolida la idea que *la Ruta del Cister* no consisteix en una línia que uneix tres punts en el mapa, sinó que incorpora tot allò que de bo i interessant es pot trobar en el conjunt dels 65 pobles que la integren. Són uns anys intensos durant els quals el Modest comparteix, idees, complicitats i esforços, tant amb les institucions, com amb la societat civil implicada des de la iniciativa privada i des de les entitats sense ànim de lucre.²

Amb el Pare Francesc Tulla, prior de Poblet (2004).

A partir de 2007 Corbella torna als orígens de la seva formació i el mestratge de Francesc Tosquelles, reorienta les seves inquietuds vers la psicologia clínica i la pedagogia, treballant en iniciatives educatives i d'acompanyament, destinades a adolescents i a persones en procés de redreçament de projectes vitals estroncats per circumstàncies diverses. Són anys d'implicació en accions de suport a persones vulnerades per una estructura social que margina els que ho tenen més difícil per encaixar en sistemes, on l'únic que compta és la productivitat i la competitivitat: adolescents marcats pel fracàs del sistema educatiu, dones amb dificultat per reprendre la seva vida després de la criança dels fills, ex-presos en procés de reincorporació al món laboral, persones amb problemes de salut mental, discapacitat intel·lectual o en situació de dependència. Col·lectius estigmatitzats i ferits en la seva dignitat.

Aquest període culmina amb un nou programa destinat als joves que no han trobat el seu lloc en el sistema educatiu. El Modest s'incorpora a un projecte de segona oportunitat ubicat al Monestir de Santa Maria de Poblet, més concretament a la Nova Hostatgeria.

Així el 2010, la comunitat Cistercenca acorda amb la Fundació Santa Teresa, del Vendrell, la gestió compartida de l'establiment acabat d'inaugurar. El Departament d'Ensenyament, en col·laboració amb el Consell Comarcal de la Conca de Barberà, aprova, per primera vegada a la comarca, la implantació de cursos d'hosteleria destinats a nois i noies per facilitar-los una formació pràctica, que els ha de permetre una capacitat professional i obrir-los portes a un futur esperançador. Cada dia, durant tres anys, joves procedents de diferents pobles de la comarca van conviure amb la vida quotidiana del monestir, al mateix temps que anaven recuperant l'autoestima i la confiança en si mateixos.

Tres anys més tard (2013), se li proposa treballar a la Fundació Ginac de Valls, dedicada a l'atenció a persones amb discapacitat intel·lectual i/o malaltia mental. En aquest cas es tracta de coordinar el Servei de suport a l'autonomia a la pròpia llar. S'atenen a les que, tot i les seves dificultats, poden ser capaces de portar una vida autònoma en una llar, amb suport intermitent de professionals de l'atenció social. Individus sols o amb parella i fills, amb voluntat de compartir pis. Es tractava d'oferir eines i suport perquè siguin lliures per decidir el seu propi projecte de vida i les seves iniciatives per sentir-se acceptats per un entorn social com un membre més, sense paternalismes, discriminacions o menyspreus.

I amb aquest objectiu, en començar el 2020, arriba el moment de la seva merescuda jubilació, després de gairebé cinquanta anys des que feia d'educador a l'internat de Valls, ha passat una vida intensa, però gratificant, amb una meta darrera l'altra. Un seguit d'iniciatives diverses amb un mateix fil conductor: treballar de manera compatible pel benestar i la dignitat de les persones, tant en el món urbà, com el rural.

L'inici de la fi del món laboral coincideix amb la propagació de la pesta del Covid-19. Això estronca els primers objectius del retir: recuperació d'amistats, lectures pendents, viatges, passejar i badar, malgrat que el Modest ja és població de risc.

I no hi haurà opció per un altre propòsit? Doncs sí. A mitjans de 2020 es torna a vincular amb la Vallfogona nadiua i amb un grup de persones posen en marxa una comissió per tal de commemorar el 400 aniversari de la mort del Rector de Vallfogona.

El trenta d'agost de 2022, la Generalitat de Catalunya va acordar que l'Any Rector de Vallfogona, fos Commemoració oficial per a l'any següent. Aquest acord representava un reconeixement definitiu

de la importància del Rector, no només per Vallfogona de Riucorb sinó, per la cultura catalana, tant en l'aspecte literari, com en l'àmbit de la cultura popular.

L'efemèride ha facilitat la creació d'una xarxa de complicitats que ha treballat intensament per donar a conèixer la vida, l'obra i la llegenda de Francesc Vicent Garcia. El Departament de Cultura, per mitjà de la Institució de les Lletres Catalanes, dirigida per Izaskun Arretxe, ha liderat les iniciatives institucionals per a la difusió de l'obra del nostre Rector. Per aquesta tasca s'ha nomenat comissari a Josep Pedrals, poeta contemporani, estudiós i divulgador incansable de l'obra del Rector.

En l'àmbit literari cal destacar l'edició del primer dels tres volums de les obres completes a càrrec del professor Albert Rosich. Aquesta publicació és el fruit de més de quaranta anys de recerca, que faciliten al lector contemporani el coneixement d'una obra de gran vàlua que situa el nostre Rector en el lloc que li correspon en la història de la literatura.

També s'ha editat una nova biografia, a càrrec d'Enric Querol, que incorpora dades i dates definitives sobre la seva vida. Sempre s'havia parlat que Vicent Garcia havia nascut a Tortosa, en una data indeterminada entre 1578 i 1582. La recerca d'Enric Querol i Albert Rosich confirma que va néixer de manera circumstancial a Saragossa el 22 de gener de 1579, on vivia la seva família tortosina. Quan el Rector tenia tres anys va morir el pare i la família va tornar a Tortosa on el petit Vicent va viure la seva infància i va fer-hi els primers estudis.

L'Any Rector també ha fet possible una nova edició de les llegendes recollides per Joan Amades i publicades el 1938.

S'han organitzat nombrosos actes arreu dels Països Catalans: presentacions, recitals, concerts, exposicions, documentals, congressos, representacions, rutes literàries, etc. Uns esdeveniments que han de permetre superar el concepte de «Decadència» i situar el Rector al lloc que li correspon en la literatura catalana entre Ausiàs March i Jacint Verdaguer. En l'àmbit popular, a Vallfogona s'han organitzat nombrosos actes

Mural dedicat al Rector, pintat per Ignasi Blanch i la gent de Vallfogona a la Plaça Francesc Vicent Garcia el dia 16 de juliol de 2023.

Un dels logos dissenyats en motiu del 400 aniversari del Rector de Vallfogona.

que també han volgut ser un homenatge a les quinze generacions de vallfagonins que han mantingut viva la memòria i l'estima al seu rector: Sant Jordi dedicat al Rector; presentació de les noves publicacions; exposició «Història i mite del Rector de Vallfogona»; concert de música barroca; jornada sardanística amb l'estrena de tres sardanes dedicades al Rector; pintura d'un mural gegant a càrrec d'Ignasi Blanch amb la participació de la gent del poble; bateig dels capgrossos representant el Rector i el seu escolà i inauguració del Mirador del Rector amb una escultura commemorativa.

De totes les activitats, cal destacar l'homenatge popular que se li ha dedicat el dos de setembre de 2023, coincidint amb els quatre-cents anys de la seva mort.

Aquest acte s'ha inspirat en l'homenatge que se li va dedicar el 1789 amb motiu del 256è aniversari de la seva mort, on va tenir un protagonisme especial un jove Antoni Gaudí.

Amb 27 anys, acabava d'obtenir el títol d'arquitecte i encara no havia fet cap projecte arquitectònic. Gaudí formava part de la Junta de l'Associació d'Excursions Científiques, juntament amb Jacint Verdager, Lluís Domènech i Montaner i Victor Balaguer, entre altres. Aquesta entitat (precedent del Centre Excursionista de Catalunya), es va implicar en els actes programats a Vallfogona i Gaudí va fer els dissenys de quatre carrosses que havien de presidir la processó cívica. Per diferents motius, les carrosses no es van poder realitzar, però se n'han conservat els dibuixos originals. Això ha fet possible una recreació virtual de la cavalcada que s'ha pogut veure a Vallfogona amb la participació de la gent de Vallfogona. Deu minuts d'imatge i música, durant els quals les carrosses agafen color i moviment en una recreació emocionant que ha anat a càrrec de l'empresa Calidos, de Tàrraga, que també ha realitzat l'impressionant recreació de les imatges romàniques de Sant Climent de Taüll. Aquesta recreació es podrà veure també a l'exposició sobre el Rector i el seu temps, programada al Museu d'Història de Catalunya per la primavera de 2024. Sobre la importància d'aquesta obra primerenca de Gaudí, la professora Carmen Rodríguez Pedret ha publicat un interessant article.⁵

El Modest ha participat activament en aquest nou projecte compartit

Modest amb la seva parella Mireia Domènech.

assumint la responsabilitat de mantenir viu i renovat el llegat que representa la vida, l'obra i la llegenda de Francesc Vicent Garcia.

Llibres editats o reeditats amb motiu de l'Any Rector de Vallfogona (2023)

-*Francesc Vicent Garcia-Rector de Vallfogona. Poesia completa. vol. I, sonets i dècimes*. A cura d'Albert Rosich (Editorial Barcino).

-*Francesc Vicent Garcia, poeta barroc. Vida i misteris del Rector de Vallfogona*, d'Enric Querol (Dalmau Editor).

-*La cuina del Barroc en temps del Rector de Vallfogona*, de Jaume Fàbrega (Farell Editors).

-*El rector de Vallfogona i l'humor clerical català*, de Domènec Corbella (Farell Editors).

-*El rector de Vallfogona. Narracions populars per Joan Amades*. Nova edició a partir de l'edició de 1938 (Edicions Morera), de Cecília de Florejats- Albert Roig (Tushita) edicions).

Honorar la trajectòria del Modest Corbella és un deure de la nostra societat, tant per la contribució a la cultura catalana i l'estima a la terra, com la sensibilitat i solidaritat envers els col·lectius desafavorits. La seva empena i professionalitat amb que ha desenvolupat tots els projectes són encomiables i han deixat petja. Gràcies Modest i Mireia per la dedicació del vostre temps, la il·lusió i energia que hi heu esmerçat.

Notes

- 1.-Sobre aquest personatge cal consultar el llibre de Joana Masó, *Tosquelles, curar les institucions*, Barcelona, 2021.
- 2.-Vegeu l'article que va escriure el mateix Corbella, «Tasta Poblet escola restaurant, compromís amb les persones, compromís amb el territori», *Poblet* 24 (2012), p. 50-53.
- 3.-Per ampliar aquesta temàtica us remetem al seu article, (juntament amb la seva germana Ester i Francesca Bardají, «L'estat del turisme cultural a l'Urgell», *Urtx* (Tàrraga), 19 (2006), p. 361-393.
- 4.- Entre d'altres textos redactats pel Modest destaquem, *Francesc Vicenç Garcia, el rector de Vallfogona, un llegat compartit*, *La Peixera* (Ciutadilla), 8 (2022), p. 12-18.
- 5.-Efímer i incert: els dissenys de la cavalcada de Vallfogona de Riucorb d'Antoni Gaudí, 1879", *Aplec de treballs* (Montblanc), 40 (2022), p. 265-294.